

## **Een kijkje in de klas**

Hanneke Venema, Praxis januari 2003

*Over de praktische uitvoering van een verhalend ontwerp. >>*

## **Een kijkje in de klas**

Hanneke Venema, Praxis januari 2003

Wie voor het eerst een verhalend ontwerp uitvoert vindt de start heel spannend. Toch is die start niet moeilijk als je eenmaal snapt hoe je hoofdpersonen en situaties tot leven wekt. Het wandfries helpt de kinderen om de verhaallijn vast te houden. En bijna elk verhaal biedt allerlei aanleidingen om kinderen zelf brieven te laten schrijven, zinvolle werkstukken te laten maken en hun eigen werk te laten presenteren. Kijk even mee hoe dat in z'n werk kan gaan.

## **De hoofdpersoon komt tot leven**

Hoe begin je met een verhalend ontwerp? Hoe zorg je ervoor dat de hoofdpersoon tot leven komt? Als je dit nog nooit gedaan hebt lijkt het onvoorstelbaar, maar in de praktijk is het verbazend simpel. Neem nou Omi.

Omi

Ik vertel de kinderen dat ik een omi ken van 99 jaar, dat ik weet dat ze in een bejaardenhuis woont en dat ik ook weet dat ze drie dochters en één zoon en kleinkinderen en zelfs achterkleinkinderen heeft. Als ik zeg dat ik benieuwd ben naar Omi, worden de kinderen al onrustig. Ze willen grappig genoeg het liefst meteen aan het werk. Ik vraag hoe Omi eruit ziet en wat voor hobby's ze heeft. En van haar kinderen wil ik ook van alles weten. Er is geen leerling die vraagt, waarom ik dat allemaal wil weten en hoe ik die Omi ken. Ze willen Omi maken en haar familie erbij, en zijn daar na een middag hard werken net mee klaar. Er is geen tijd meer om te presenteren, want de middag is om. De kinderen weten al wel dat Omi veel van breien houdt, maar ze heeft nog geen gezicht. En hoewel Omi nog niet af is, zeggen een aantal kinderen haar al wel goedendag. Eigenlijk begint Omi al voor ze te leven. Dat kun je de volgende dag goed zien.

Wanneer de kinderen op school komen hebben ze van alles meegenomen voor Omi en haar kamertje. En vanaf het moment dat de foto's van de hele familie zijn gepresenteerd en in het kamertje hangen, en Omi helemaal af in haar stoeltje zit, is Omi echt tot leven gewekt en kan het verhaal verder gaan.

Het onderwijs wordt persoonlijk

In het geval van de ruimtereis gaan alle kinderen mee op reis. Ze zijn astronaut geworden, hebben een andere identiteit aangenomen en zorgen bij vertrek dat ze alle benodigdheden bij zich hebben. De kinderen zijn zo zelf hoofdpersoon geworden van het verhaal. Iedereen verheugt zich op de lancering naar de maan, maar als de ouders de astronauten komen uitzwaaien is Bram in tranen. Hij wil graag een vlag op de maan zetten, maar vindt het toch ook heel erg spannend. Eenmaal op de maan aangekomen, plaatst hij de vlag en zet een grote voetafdruk in het zand. Vol trots vertelt hij aan zijn ouders dat de volgende reizigers nu kunnen zien dat hij ook op de maan is geweest. Dit soort sterke identificatie zorgt in belangrijke mate voor de betrokkenheid die binnen een verhalend ontwerp vaak zo groot is.

Hoofdpersonen versterken het verhaal en brengen het tot leven. En ze maken het onderwijs in een klap persoonlijker en minder bedreigend. Zo ook bij Jim. Hij geeft in een verhalend ontwerp Floris, de verlegen jongen die gaat verhuizen, allerlei tips om vriendjes te maken. En daarbij vertelt hij over zijn eigen eenzaamheid en over de aanpak die hem heeft geholpen vriendjes te vinden.

#### Het geheim ontrafeld

Hoofdpersonen tot leven wekken is niet moeilijk. Je hoeft er eigenlijk alleen de verbeelding van de kinderen voor aan te spreken. De aanleiding kan heel summier zijn. Je kent een Omi. Er ligt een muis op een plank in de klas. De kinderen schrikken van drie foto's van een heel akelige dierentuin. Al deze aanleidingen worden gevolgd door vragen: hoe heten de kinderen van Omi? Waarom wil Muis niet praten? Hoe zou een ideale dierentuin eruit zien?

Daarna is het zaak alle kinderen in groepjes aan het werk te zetten. Met hun handen, want dan volgt hun hoofd vanzelf. Terwijl de kinderen Omi's familie tekenen zijn ze druk aan het discussiëren over de namen van de kinderen en echtgenoten. Ze vragen zich af of de kleinkinderen nog thuis wonen, hoe oud ze zijn en of er ook al achterkleinkinderen zijn. Al werkende vormen de kinderen zich een beeld van Omi en haar familie. Er zijn volop mogelijkheden om kinderen aan het werk te zetten: een portret maken, een biografie schrijven, een stamboom maken, familieleden tekenen, een kamer inrichten, een plattegrond tekenen, een logo ontwerpen.

Alles, maar dan ook echt alles, wat de kinderen in deze fase maken, moeten ze kunnen presenteren. Zo'n presentatie kost tijd maar is onmisbaar: juist daardoor raakt de hele groep betrokken. Op het moment dat de hoofdpersonen op het wandfries hangen is het magische gebeurd: ze zijn tot leven gekomen.

## Het wandfries maakt de verhaallijn zichtbaar

Verhalend ontwerpen is overgewaaid uit Schotland. Echt Schots is het werken met een wandfries. Toen ik in Schotland was, heb ik mijn ogen uitgekeken. Soms hangen alle muren vol met leerlingenwerk. Als bezoeker snap je alles meteen. Je weet waar de kinderen mee bezig zijn en het wandfries biedt de kinderen houvast bij de uitleg die ze met veel plezier geven. Omdat het wandfries meegroeit met het verhaal begin je met een lege muur; ook de thematafel is helemaal leeg. Ik vond dat eerst maar ongezellig.

Nu ik verschillende ontwerpen heb gedaan, vind ik het heerlijk om eerst de muren helemaal leeg te halen en het wandfries in de loop van het verhalend ontwerp te zien ontstaan. Omdat de kinderen alles zelf gemaakt hebben is hun betrokkenheid groot en daarmee hun drang om het wandfries te laten zien. Je ziet in de klas opeens veel meer ouders het werk van de kinderen bewonderen. Zo raken de ouders goed op de hoogte van wat er op school gebeurt. Voor mij is het wandfries echt onmisbaar geworden.

### Een lege muur

In de Torenkamer (groep 6, 7, 8) is de achterwand van het lokaal helemaal leeg als het ontwerp Vasco da Gama van start gaat. Maar na enige tijd hangt Vasco levensgroot aan de muur met allerlei informatie erbij. De vier boten waarmee hij op reis ging zijn geschilderd en hangen erbij, net als de bemanning die is voorzien van leeftijd, taakverdeling en karaktereigenschappen. De volgende dag trekken de kinderen hun ouders mee naar binnen. Ze moeten Vasco bekijken. Vol trots vertellen ze over het ontstaan van Vasco.

Gedurende het verhalend ontwerp wordt de muur steeds voller. De kinderen schilderen een hele grote wereldkaart en maken daarop de verschillende routebeschrijvingen zichtbaar met draden en informatiekaartjes. Ook andere ontdekkingsreizigers komen in volgorde van tijd aan de muur te hangen en ook hun routes komen op de wereldkaart. Op een tafel voor de wereldkaart liggen allerlei specerijen. Het wandfries is compleet.

Wanneer de kinderen hun presentatie voor ouders houden lopen ze voortdurend langs het wandfries om het vertelde aan te wijzen en te verduidelijken. Het wandfries, in dit geval één muur, biedt duidelijkheid voor de luisteraar en een prachtig houvast voor de kinderen.

### Een lege hoek

Bij Omi ziet het wandfries er heel anders uit. In het Fluitketeltje (groep 4/5) is een hoek van het lokaal helemaal leeg. Na een middag werken is Omi klaar en ook de foto's van Omi's familie zijn getekend. De lege hoek is Omi's kamertje in het bejaardentehuis geworden. Omi zit op een mooie luie stoel en de foto's hangen aan de wand in het kamertje. De volgende ochtend moeten de ouders kennismaken met Omi en hebben de kinderen allerlei spulletjes meegebracht. In twee dagen tijd heeft Omi een knus kamertje met een vloerkleed, een tafeltje, een televisie, tijdschriften, plantjes en een breiwerkje. Ook de gemaakte stamboom van Omi hangt in het kamertje. En het zelfgemaakte boek over uitvindingen ligt op Omi's schoot. Alles speelt zich in en om het kamertje van Omi af. Het wandfries is in dit geval een compleet kamertje. Bij de presentatie staan de kinderen genoeglijk naast Omi's stoel in het kamertje.

### Een leeg lokaal

In Skûtsje (groep 6,7,8) wordt het hele lokaal één groot wandfries. De kinderen maken in deze groep een dierentuin. De dieren en bijbehorende informatie hangen aan de muren. Ook hangt er een grote wereldkaart waarop de leefgebieden staan

aangegeven. Naast de wereldkaart hangen de gegevens over de verschillende gebieden, waarin de dieren leven. Al snel is één muur niet meer genoeg. De plattegronden van de diertuin komen aan de achterwand en op de ramen te hangen. De dieren worden van klei gemaakt en komen op de grote maquette van de diertuin te staan, midden in het klaslokaal. De informatieborden liggen op de tafels, want de muren zijn vol. Het lokaal is omgetoverd in een grote diertuin, waar kinderen de bezoekers uitleg geven terwijl ze rondlopen.

Ieder wandfries is anders

Elk wandfries kan er weer anders uitzien. Het is vaak afhankelijk van het onderwerp, van de tijd of van de ruimte die je hebt. Bij sommige wandfriezen is het noodzaak om het gemaakte werk op chronologische volgorde te hangen, zoals bij Vasco da Gama. Maar inmiddels zie ik dat dit niet altijd hoeft. Wanneer een kind ziek is geweest ziet het meteen wat nieuw is.

Een wandfries werkt pas goed als je het actueel houdt: hang wat gemaakt is direct op. Buddies zijn daarvoor enorm handig; je kunt van alles ophangen zonder de wand en het werk te beschadigen en je kunt het gemakkelijk weer verplaatsen. Zodra de kinderen iets maken en presenteren, sta ik al met buddies in mijn hand om het gemaakte op te hangen. Hoewel ik ook dit steeds vaker door de kinderen zelf laat doen. Net als het schrijven van brieven aan ouders en deskundigen ...

### **Kinderen schrijven brieven**

In een verhalend ontwerp zijn er veel momenten waarop kinderen brieven mogen en moeten schrijven. Tussendoor doen ze verslag aan ouders, ze nodigen hun ouders en kinderen uit andere groepen uit voor de presentatie, en ook een deskundige moet vaak schriftelijk worden uitgenodigd. Bij een brief schrijven komt heel wat kijken. Maar zelfs jonge kinderen blijken het met wat hulp graag en goed zelf te kunnen doen.

Iedereen wil schrijven

Tijdens hun ruimtereis nodigen de kinderen sterrenkundige Fred uit om antwoord te krijgen op vragen die ze zelf niet kunnen oplossen. Een aantal sleutelvragen leveren genoeg houvast voor het maken van de brief.

Eerst informeer ik bij de kinderen wat ze Fred willen vragen. Dat is nogal wat: hoeveel sterren zijn er in het heelal? Bestaat de planeet x ook? Waarom is de wervelstorm op Jupiter rood? Waarom zie je een baan om Saturnus? Is de kans groot dat Eros tegen de Aarde aanbotst? Alles wat de kinderen noemen zet ik op het bord. In een mum van tijd staat daar een hele lijst.

Dan vraag ik de kinderen of we met de vragen kunnen beginnen in de brief. De kinderen vinden van niet. Ze kunnen beter eerst uitleggen wie ze zijn en wat ze aan het doen zijn. En ik vraag wat er nog meer in de brief zou kunnen staan. De kinderen bedenken dat er een afzender en een adres bij moet en bovenaan de brief hoort een aanhef. En ze moeten natuurlijk vragen of Fred langs wil komen. Ook deze punten zet ik op het bord.

Vervolgens bepalen we samen de volgorde van de genoemde punten. Voor alle dingen van de lijst zet ik nummers. Het bord ziet er dan niet meer uit. Het is een lijst van snel, niet in schoolschrift geschreven woorden of niet afgemaakte zinnen. De nummers zet ik er daarna kriskras voor. Wanneer we wat vergeten, prop ik dat er nog even snel tussen. Als er collega's of nieuwe ouders door mijn klas lopen vraag ik me wel eens af wat die ervan denken. Maar de kinderen weten precies waar ze aan toe

zijn. En wanneer een kind ziek is geweest krijgt het zonder problemen uitleg van een klasgenootje. De kinderen lopen meteen naar het bord om wat we besproken hebben te laten zien.

Het kost geen moeite om kinderen te vinden die de brief daadwerkelijk willen schrijven: de betrokkenheid en het enthousiasme zijn zo groot, dat de kinderen gewoon gretig zijn. Iedereen wel wil. Uiteindelijk krijgen steeds andere, meestal drie kinderen de beurt. Ze typen de brief direct op de computer. Met z'n drieën overleggen ze hoe de zinnen geformuleerd moeten worden en om de beurt typen ze een stukje. Het bord mag dan niet dicht; de chaos biedt ze enorm veel houvast.

### Kwaliteit

Wanneer de brief af is, lezen de kinderen de inhoud voor aan de groep. Het is mooi om te zien wat een hoog niveau de brief dan al heeft. De kinderen vinden de brief heel belangrijk, dus moet die zo goed mogelijk de deur uitgaan. Ze krijgen van de groep tips, die ze meteen verwerken op de computer. Zelf heb ik altijd de eindcontrole, want we hebben de afspraak op school dat alles wat gepubliceerd wordt, zonder spellingfouten de deur uitgaat.

Ook bespreken we dan de vormgeving van de brief. Er komt een datum op, de volgorde wordt zo goed mogelijk gemaakt en de afzender komt erbij. Wanneer we een logo hebben gemaakt, zoals bij de dierentuin, komt dat natuurlijk boven aan de brief. Bij een uitnodiging voor een presentatie krijgt de datum een accent en bij een brief naar een deskundige zijn de vragen heel erg belangrijk, want dan kan de deskundige zich voorbereiden. Die onderdelen krijgen dan een extra accent. Ook het adres op de envelop krijgt aandacht. Standaard komt tegenwoordig al onderstaan te staan: 'Namens de Fluitketeltjes, .....

### Succes verzekerd

Als de kinderen een brief schrijven, verwachten ze een reactie terug. Het is heel teleurstellend als dat niet gebeurt en de kans dat kinderen een volgende keer dan even enthousiast zullen zijn is klein. Teleurstelling moet je zien te voorkomen, en dat kan heel gemakkelijk. Ik heb Fred van te voren al gevraagd en weet dat hij langs wil komen voordat ik de kinderen hun brief laat schrijven. Hij slooft zich trouwens flink uit op zijn antwoordbrief. De envelop die we krijgen is volgeplakt met blauwe 'by air mail' stickertjes. En al die stickertjes heeft hij zorgvuldig met de hand veranderd in 'by space mail'. Waar een sterrenkundige al geen tijd voor maakt!

Lieve Fina, geachte Fred

Voor de brief aan Fred vinden de kinderen de aanhef 'Geachte Fred' het beste, want een sterrenkundige is een echte geleerde. Als ze in het ontwerp Omi een brief aan mijn moeder schrijven zijn ze er niet zo snel uit. Mevrouw Venema vinden ze te afstandelijk, Hanneke's moeder vinden ze te kinderachtig en Fina, kan dat wel voor iemand van meer dan 70 jaar? Na overleg met mij kiezen ze voor 'Lieve Fina'. Ik vind het geweldig, zoveel creativiteit en zorg voor kwaliteit. Die zorg voor kwaliteit zie ik ook terug in de werkstukken, die ik graag aan een verhalend ontwerp koppel.

### Werkstukken worden zinvol

Vooral in de middenbouw en bovenbouw wil je de kinderen graag leren hoe ze werkstukken moeten maken. Vroeger had ik daar allerlei stencils voor. De kinderen vonden het leuk om een werkstuk te maken, maar ook heel lastig. Zelf vond ik het altijd moeilijk in mijn rooster in te passen.

Sinds ik verhalend ontwerpen heb ontdekt, zie ik hoeveel zinvoller en makkelijker het voor kinderen kan zijn om een werkstuk te maken, terwijl ze nauwelijks doorhebben daarmee bezig te zijn. Een werkstuk of verslag krijgt opeens een zinvolle betekenis omdat het onderdeel uitmaakt van het verhaal. Het past op deze manier goed in mijn rooster. En omdat de kinderen zo gemotiveerd en betrokken zijn wordt het niveau enorm opgekrikt.

In een verhalend ontwerp kan een werkstuk verschillende vormen hebben: een boek, een informatiebord, een tentoonstelling. Of een dagboek, zoals tijdens de ruimtereis.

#### Een dagboek

De kinderen uit groep 4/5 maken een reis door de ruimte. Voordat ze op reis gaan bestuderen ze wat ze als astronaut allemaal mee moeten nemen om de ruimte in te kunnen. De gegevens noteren ze in hun dagboek, want dat houden ze van dag tot dag bij. Ze maken een reisschema, tekenen de planeten in de goede volgorde en bepalen samen waar ze eerst naartoe gaan. Wanneer ze naar de maan gaan beschrijven ze de ervaringen van dat bezoek in hun dagboek. Telkens vragen de kinderen zich af wat ze willen weten over hun volgende bestemming. De antwoorden zoeken ze op in boeken. De gevonden informatie liegt er niet om. Na een bezoek aan Mars schrijven Joris, Ashwin, Dick en Yoshua het volgende in hun dagboek.

*Vandaag zijn we op Mars geland. Mars wordt ook wel de rode planeet genoemd. Er zijn landschappen die er ook op de aarde zijn. Hij wordt ook wel het broertje van de aarde genoemd. Er is een vulkaan, die heet de Olympus en hij is 24 km hoog. Olympus is de grootste vulkaan van ons zonnestelsel. Het is er 28 graden onder nul tot 60 graden onder nul. Je bent 0,4 van je gewicht. Dat is ± de helft van je aardse gewicht. Mars is 6786 km. De aarde is 12.756. Mars is ongeveer de helft van de aarde. Er zijn sporen van waterdamp en zuurstof. Nu is er geen leven op Mars. Het is er erg stoffig. Er zijn kale plekken. Het zand is weggewaaid.*

Van de hele ruimtereis houden de kinderen op deze manier een prachtig dagboek bij, rijk aan interessante informatie en prachtige illustraties.

#### Een eeuwboek

Voor Omi maken de kinderen samen een boek over uitvindingen. Ieder kind verzorgt één blad van het boek over een bepaald voorwerp. Ook hier bespreken we van tevoren wat Omi leuk zou vinden om te lezen over het voorwerp. De kinderen zoeken die informatie op en schrijven in hun eigen woorden in het boek van Omi. Ze weten nu allemaal uit welke tijd de voorwerpen komen en hoe elk voorwerp door de tijd heen is veranderd.

#### Een informatiebord

In de dierentuin is het informatiebord dat de kinderen over hun dier maken in feite een werkstuk. De kinderen beschrijven het land van herkomst en leggen het leefklimaat uit. Ook het voedsel en het gedrag van het dier en de verzorging ervan komen aan bod. Om zo'n informatiebord te kunnen maken moeten de kinderen eerst heel wat kennis vergaren.

#### Een tentoonstelling

Bij Vasco da Gama bestaat het werkstuk uit een wereldkaart met daarop de routes en logboekverslagen van de reis. Daarnaast hebben de kinderen in tweetallen nog een ontdekkingsreiziger bestudeerd en beschreven. Doordat ze zo met Vasco da Gama

bezig zijn geweest, weten ze wat ze willen weten en zoeken ze die informatie op. Alle informatiebladen over de ontdekkingsreizigers hangen in de goede volgorde aan de tijdbalk.

Kwaliteit staat voorop

In al deze gevallen is de vorm van het werkstuk anders, maar doen de kinderen grotendeels hetzelfde. Ze bepalen zelf welke informatie er in hun 'werkstuk' moet komen en verwerven hun kennis door gebruik te maken van boeken, internet, musea of andere bronnen. Ze zetten de kennis om in hun eigen taal en zijn op deze manier bezig met het formuleren van goede zinnen. Ze denken over titels, subtitels en inhoudsopgaven. En ze besteden veel aandacht aan de lay-out en de verzorging van hun werk en dat kan in deze tijd natuurlijk prachtig op de computer.

Heel belangrijk vind ik, dat de kinderen met elkaar bepalen wat er in het dagboek, in het boek voor Omi of op het informatiebord komt te staan. En dat we samen een goede volgorde bepalen. De kinderen denken zo zelf na over de inhoud voor ze aan het werk gaan. In feite maken ze zo een preconcept van hun werk. Ik noteer alleen de punten op het bord en we zetten nummers voor de onderwerpen om de juiste volgorde aan te geven. De kinderen hebben houvast aan het bord en weten precies waar ze aan toe zijn, omdat ze het zelf bedacht hebben. Eigenlijk werken we bij de voorbereiding van een presentatie op precies dezelfde manier.

### **Kinderen presenteren hun eigen werk**

Elk verhalend ontwerp verdient een mooie afsluiting in de vorm van een gloedvolle presentatie. Dat geeft kinderen de kans om met welverdiende trots hun werk te presenteren. Ouders en collega's kunnen zien en horen hoeveel de kinderen hebben geleerd. Zo'n officiële afronding zorgt ook voor een belangrijk psychologisch effect: het rondt het ontwerp af en maakt ruimte in de hoofden voor een volgend onderwerp. Kijk even mee hoe zo'n presentatie in z'n werk gaat.

Ruimtevaarders

Groep 4/5 is op reis geweest. Geen gewoon schoolreisje, maar een heuse ruimtereis. Bij de slotpresentatie is het propvol in de klas: van alle kinderen zijn ouders aanwezig. De kinderen staan verwachtingsvol op volgorde klaar voor het bord. Alice pakt de microfoon: 'Wij gaan nu vertellen over onze ruimtereis. Toen we bij Saturnus waren merkten we dat de brandstof op was. We hebben een brief aan de ouders geschreven om ze uit te nodigen voor de presentatie. Maar welk adres moest erop? Met alleen een adres in Groningen komt de brief niet aan. We hebben er Nederland, Europa en Aarde bij gezet. De brief is aangekomen en daarom zijn jullie hier.'

Dan geeft ze elk kind afzonderlijk het woord. Eén voor één vertellen ze in chronologische volgorde wat ze in de ruimte gedaan en beleefd hebben. Denise: 'We hebben eerst astronauten gemaakt. Dit is mijn astronaut. Mijn naam is Tamara Bloem. Ik ben 24 jaar en ik kom uit Engeland. Ik heb geen hobby's. Waarom ik astronaut wil zijn? Om bij de maan te zijn.' Joris: 'We hebben uitgezocht welke ruimtespullen je nodig hebt. Ruimtepak, rugzak met zuurstof, microfoon, ruimteluier, watergekoeld ondergoed, moonboots, veiligheidslijn, vlag van je land met stok en nog veel meer. Bram: 'Ik weeg op Uranus 22 kg, daar weeg je 0,8 van je aardse gewicht, bij mij gaat er dan 6 kg af.' De ouders luisteren vol aandacht en zijn zichtbaar trots op hun kind.

Niet meteen in het diepe

Tijdens een verhalend ontwerp grijp ik elke kans om de kinderen ook tussendoor hun eigen werk aan elkaar te laten presenteren. Dat kan onvoorbereid, omdat ze graag en met kennis van zaken zullen vertellen over werk waar ze zich bij betrokken voelen. Deze kleine presentaties helpen het werk van de kinderen op elkaar af te stemmen en zorgt ervoor dat kinderen kwalitatief goed werk leveren. Het mooie is dat hun zelfvertrouwen en presentatievaardigheden op deze manier vanzelf groeien. Bij de eindpresentatie merk je hoeveel ze van die kleine presentaties geleerd hebben.

#### Vorbereiding van een eindpresentatie

De voorbereiding van zo'n presentatie hoeft niet heel ingewikkeld te zijn; eigenlijk kunnen de kinderen gewoon vertellen wat ze hebben gedaan. Toneelstukjes en andere dingen om een presentatie leuker te maken zijn overbodig als de kinderen zich betrokken en deskundig voelen, en dat is een verhalend ontwerp eigenlijk altijd het geval.

In de klas besteed ik niet erg veel tijd aan de voorbereiding, al doe ik het wel heel systematisch. Eerst vraag ik de klas: hoe zijn we ook alweer begonnen, wat gebeurde er eerst, en wat hebben we daarna gedaan. Zo gaan we samen het hele verhaal chronologisch langs en ik zet de stappen op het bord. Het wandfries helpt daarbij.

Samen rekenen we uit hoeveel groepjes we moeten maken om over al deze stappen iets te kunnen vertellen en hoe groot die groepjes zijn. Twee of drie leerlingen per groepje vind ik het mooist. Dan vraag ik wie welke stap zou willen presenteren. De namen schrijf ik achter de stappen op het bord. De groepjes vraag ik samen te brainstormen over wat ze zouden kunnen vertellen en laten zien. Ik laat ze dat puntsgewijs opschrijven. In de volgorde van het ontwerp laat ik de groepjes hun punten voorlezen. Samen halen we de overlap eruit en kijken we waar we nog dingen missen.

Dan vraag ik de groepjes hun presentatie voor te bereiden. Opschrijven wat ze willen zeggen, dat samen oefenen tot iedereen het goed in het hoofd heeft. Ook zoeken of maken ze iets wat ze als illustratie kunnen laten zien. De eisen vertel ik erbij: zo dat mensen het uit de verte nog kunnen zien, dus flink groot en met hele grote letters. Pas als dit klaar is gaan we met elkaar een of twee keer oefenen. Dan gaat het vooral om de goede volgorde, goed kijken naar het publiek en duidelijk praten. Als ze een microfoon gebruiken oefenen we ook in het doorgeven van de microfoon.

Als ik op deze manier met een klas de eindpresentatie heb voorbereid gaat het daarna eigenlijk vanzelf. De kinderen weten wanneer ze aan de beurt zijn en herinneren elkaar daar aan. Als iemand het even niet meer weet is er altijd een kind dat helpt. Zelf hoef ik eigenlijk weinig meer te doen dan meekijken en genieten. En dan ben ik trots op wat de kinderen zelf allemaal blijken te kunnen. Eigenlijk is dat voor mij misschien wel de grootste lol van verhalend ontwerpen!